

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 1. februarija 1895.

Politiški oddelek.

Grenek sad koalicijske politike na Primorskem.

Prijenljivost vlade in koalicije proti primorskim Italijanom rodi vedno lepše sadove. Sedaj, ko so zmagali v Piranu, da se je zopet napravil jedino italijanski napis pri okrajnem sodišči, dvojezični pa vrgel kam mej staro šaro, si Italijani upajo vse. Prepričani so, da bodo s kričanjem in silo vse dosegli. O dogodkih v isterskem deželnem zboru smo že poročali. Deželni zbor se je sicer zaključil, a to je le sprva bilo nekoliko pretreslo Italijane, a bili so pa zopet dobili pogum. Videč, da s sedanjim deželnim zborom izhajati ne more, ga je te dni vlada razpustila, a bodo se pa povrnilo zopet stari poslanci. Dokler bode v Trstu sedanji namestnik, so isterski Italijani brez skrbi. Vladni organi bodo že skrbeli, da Italijani obdrže svoje gospodstvo. Osrednja vlada pa tudi nič odločnega storiti ne more, ker ima po koaliciji zvezane roke. Njen obstanek je odvisen od Koroninijevcev in pa od levičarjev, kateri pa podpirajo in zagovarjajo primorske Italijane. Položaj bi se jedino premenil, ko bi se razdrla koalicija. Glasilo naših slovenskih koalirancev je samo priznalo, da je osoda koalicije odvisna le od peščice glasov in da jo lahko razbijejo Slovenci v Hohenwartovem klubu, ako le izstopijo. Grof Hohenwart ima najbrž še toliko sile, da zvrtilo sedanjo vlado, pod katero se pojavljajo taki protiavstrijski pojavi na Primorskem, kakor se niso nikdar poprej. Ker pa naši koaliranci trpe tako stanje in se niti niso upali resne besede govoriti s predsednikom zbornice poslancev, ki je vodil italijanske poslance okrog ministrov in opravičeval in zagovarjal Italijane, so odgovorni za vse dogodke, ki se sedaj vrše na Primorskem. Ti dogodki pa niso naperjeni le proti Slovanom, temveč tudi proti državi. To, da so Italijani zasmehovali in rogali se vladnemu zastopniku v deželnem zboru v Poreči, je

razžaljenja tistega, katerega vladni zastopnik v zboru zastopa.

Čitatelji „Novic“ pa tudi vedo, kako predrzno je tržaški mestni zbor sklenil tožiti škofa tržaškega pri papeži v Rimu, ker ne pospešuje iredentizma. Hudo jo je pa naletela duhovščina, ki je na to škofu izrekla svojo udanost. V tržaškem mestnem zboru se je zahtevalo, da se začne disciplinarna preiskava proti duhovščini, kolikor jo je v občinski službi, ker se je upala škofu izrekati udanost. Župan je tudi obljubil, da bode začel stvar preiskavati. Tako je pričakovati, da bodo gospodje pri tržaškem magistratu v kratkem sešli, da bodo imeli sodbo nad duhovščino, katera ne zmatra za svoj prvi poklic, povsod podpirati Italijane proti Slovanom. Mi mislimo, da kakšnih posebnih posledic vse to ne bode imelo, a karakteristično je pa, da se baš pod koalicijsko vlado Italijani kaj tacega upajo. Znano je, da Italijani nimajo posebnega poguma. Ko bi ne imeli trdne zaslombe pri tistih strankah, ki sedaj odločujejo osodo Avstrije, bi se gotovo ne upali tako predrzno postopati.

Vrhunec svoji predrznosti so pa storili s svojim korakom v deželnem zboru, da so sklenili poslati na državni zbor in na vlado peticijo, da se duhovnim pastirjem odvzamejo matice in izročijo civilnim oblastvom. Da pa znamo ta korak ceniti, moramo pomisliti, da liberalci že dolgo mislijo na to, da bi uveli kake proticerkvene reforme v Avstriji, kakor so jih na Ogerskem. Podržavljenje matrik bi bilo seveda le začetek velike akcije, ki bi se končala s civilnim zakonom. Prepričani moremo biti, da Italijani tega koraka niso storili popolnoma na svojo roko, temveč so se dogovorili z nemškimi liberalci. Neposrednega vspeha ta peticija ne bode imela, a s časom utegnejo priti druge za njo od raznih drugih strani. Posebno se bode to zgodilo, ako z volilno oziroma davčno reformo, liberalci si utrdijo postojanke v državnem zboru.

Podržavljenje matrik bi imelo dvojni pomen, zlasti v Trstu. Na jedni strani bi se s tem naredil začetek novi proticerkveni politiki, na drugi strani bi pa to bilo sredstvo za potujčenje Slovanov. Tudi na Ogerskem je

bil poslednji ozir precej odločilen. Slovanska imena oseb in krajev se bodo ložje pomadjarizovala. Marsikaterega slovanskega rodbinskega imena ne bode moč spoznati, ako bodo ogerski vladni organi vodili matrike. Jednako bi bilo tudi v Trstu, ko bi se ondotnim civilnim oblastvom, zlasti občinskim uradnikom izročilo vodstvo matrik. Slovanska imena bi dobila italijansko obliko. Pomenljiva in italijanske namere dobro razsvetljuječa je okoliščina, da je baš v isti seji deželni zbor sklenil, da se imajo uradno rabiti le italijanska krajevna imena, naj so tudi kraji slovenski.

Radovedni smo, če bodo naši koaliranci sedaj, ko vidijo, kakšen plod rodi pokroviteljstvo Italijanov po koaliciji, govorili odločno besedo in zahtevali, da se odstrani v Trstu vlada, katera daje potuho liberalnim Italijanom. Upanja nimamo, ker v tem slučaju bi najbrž koalicija razpala, kar se pa naši konservativci najbolj boje, ker bi utegnili se povrniti grof Taaffe, ž njim pa volilna reforma s takim razširjenjem volilne pravice, ki bi se jako približevala občni volilni pravici. Najbrž bodo rajši pustili stvari svoboden tek, če tudi se jasno že kažejo prikazni, da se pri nas pripravlja isto, kar vznemirja sedaj duhove v drugi državni polovici. Sedaj je čas, da konservativci sploh z odločnimi koraki pokažejo, da so res za red in državne koristi, s čemur se tako radi ponašajo in zastavijo svojo besedo za red in avstrijanstvo ob Adriji.

Politični pregled.

»Südmarck«. — Štajarski in koroški deželni zbor sta odklonila podporo zloglasnemu nemškemu društvu „Südmark“, katero je imelo namen izrivati Slovence z njih zemlje. Ustanovilo se je bilo to društvo da bi kupovalo slovenska posestva in na njih naseljevalo Nemce. Posnemati so hoteli Bismarcka, kateri si je dal od državnega zbora dovoliti 100 milijonov mark za naseljenje Nemcev na Poznanjskem. V Nemčiji niti s 100 milijoni niso dasti dosegli, „Südmarck“ pa brez milijonov še manj. Sploh moramo reči, da se je Nemcem s tem društvom poskus ponesrečil. Samo z osnovo tega društva so le Slovence bolj vzdramili pokazavši svoje namene. Videč le nevspehe se pač koroškimi in štajarskimi poslancem ni zdelo vredno društvu dovoljevati denarja, ki bi bil le proč vržen. Toliko ni bilo moč dovoliti, da bi društvo moglo doseči kak vspeh.

Krščanski socijalisti in nemški konservativci. — Predzadnjo nedeljo so krščanski socijalisti imeli shod v Linci. Namen temu shodu je bil omajati liberalcem postojanke v tem mestu. Tukaj so jo pa zadeli. Shod je bil sicer dobro obiskan, a noben duhovnik ni prišel k shodu. Škof jih je bil povabil k obedu, da niso mogli iti na shod. Vsi večji konservativni listi zaradi tega strašno zabavljajo proti krščanskim socijalistom, kakor bi bili največji neverniki. Niti to ne ovira teh napadov, da so krščanski socijalisti dobili za shod papežev blagoslov. Čudimo se tem napadom mi ne. Konservativci čutijo, da se jim morajo omajati tla, kakor hitro izve gorenje-avstrijsko prebivalstvo, kako čudno politiko tirajo na Dunaji. Zato je pa treba, da se krščanskim socijalistom zapre pot v Gorenjo Avstrijo. Boje se, da bi ljudje ne spoznali, kako smešno in zavito je vse, kar Ebenhoch in somišljeniki propovedujejo ljudem na raznih shodih.

Češko državno pravo. — V češkem deželnem zboru so Mladočehi stavili predlog, da se pregledajo vsi državni akti,

ki se tičejo češkega državnega prava. Ta predlog se je izročil budgetnemu odseku. Nemci so zahtevali, da se predlog kar odkloni. Kakšnih faktičnih vspehov ta predlog ne bode imel. Naj se akti še tako pregledujejo, zaradi tega se češko državno pravo še ne bode obnovilo. Pred vsem bi v to bilo potrebno poprej sporazumljenje mej Čehi in Nemci, da cesar je pa še jako daleč. Sedaj niso več tisti časi, kakor so bili, ko se je sklepal dualizem. Tedaj smo bili v začetku ustavnega življenja, sedaj se je pa avstrijski parlamentarizem že vživel. Celo Čehi so ga priznali prišedši v državni zbor.

Češko vseučilišče na Moravskem. — Moravski deželni zbor je izročil jednoglasno šolskemu odseku predlog, da se osnuje v spomin petdesetletnice cesarjevega vladanja češko vseučilišče na Moravskem. Upati je, da tudi v plenumu zbor ne bode nasprotoval temu predlogu. Nekoliko so letos Nemci v moravskem deželnem zboru spravljujejši, nego so bili dosedaj. Čutijo že menda, da za vedno ne bodo mogli vladati v večini slovanski deželi. Vseučilišče bi pa tudi bilo vsaj deželi v korist ne le Čehom. Najbrž bodo Nemci zahtevali, da se na novem vseučilišču predava v obeh deželnih jezicih. V to pa Čehi lahko privolijo, ako Nemci dovolijo, da se na tehnični visoki šoli v Brnu vpeljejo predavanja v obeh deželnih jezicih.

Francija. Novo ministerstvo, kateremu načeluje Ribot, predstavilo se je te dni zbornici. Ob ednem se je prečitala v zbornici tudi izjava predsednika Faura, v kateri ta naglašava, da je njegovo izvolitev zahvaliti delavni demokraciji. V njej obeta predsednik, da bode varoval ustavo, nadalje, da je treba izvesti socijalne reforme. Naglašava se pravičnost, zmernost in miroljubje. Vsi se pozivljejo, da skupno delajo za slavo republike. Predsednikovo izjavo, kakor program Ribotovega ministerstva je večina z odobravanjem sprejela. Novo ministerstvo je sicer koncentracijsko, vendar se nagiblje odločno k zmernim republikancem. Radikalec je samo kolonijalni minister. Radikalce in socijaliste močno jezi, da se ni njim posrečilo sestaviti ministerstva. Ribot skuša v nekoliko se prikupiti radikalcem s tem, da je nekaj njihovih zahtev postavil v svoj program. Tako je predložil zbornici predlog o pomiloščenju političnih zločincev, ki je v zbornici tudi prodril z ogromno večino.

Bolgarija. Listi pišejo o velikih homatijah, ki se pripravljajo na Bolgarskem. Govori se o nekem zopetnem zbližanju Stambulova in kneza. Ministerski predsednik Stojlov povzročil je z Avstrijo nesporazumljenje, ki je nastalo vsled uvedbe davka na nekatere avstrijske izdelke. Z Rusijo je knez že itak navzkriž in zdaj še z Avstrijo. Drugi glas pa zopet gre, da je Stambulov v zvezi s Cankovom in Karavelovom sklenil odstraniti kneza. Ta poročila, ki si nasprotujejo in tudi niso verojetna, kažejo le prejasno o žalostnih razmerah v Bolgariji, ki se ne bodo zboljšale, dokler kneza ne priznajo velevlasti in mu dajo tako moč bolj neodvisnemu bitju od posameznih državnikov, v prvi vrsti od ministerskih predsednikov bolgarskih.

Rusija. — Umrli je minole dni v Peterburgu veliki državnik ruski pl Giers, minister za vnanje stvari v 75. letu svoje starosti. Njegove velike zasluge za vzdrževanje svetovnega miru poudarjajo vsi listi. — Grof Šuvalov, novi guverner ruske Poljske v Varšavi, je pri sprejemu deputacije katoliške duhovščine rekel nadškofu; Pozdravljam Vas kot glavnega zastopnika lokalne katoliške duhovščine. V dotiki z narodom pomagali mi bodete, da se bode isti vzgajal v čutstvu udanosti do prestola in v duhu edinstva s širno domovino.

Azija. — Japonska in Kitajska še vedno ne mirujeta. Japonci so vsled zmag postali jako prevzetni. Japonska vlada se je izjavila, da more izredne kitajske poslance vsprejeti le, če so ti pooblaščenji prav določene mirovne predloge predložiti. Poudarja se, da se bo s tem sklenitev miru zopet zavlekla. Vendar je pa znano, da ta izjava japonske vlade ni nova, temveč stara, ker ravno vsled te motivacije ni hotela Japonska vzprejeti kitajskega poslanca Detring-a. Kitajska je sedaj